

lett volna. El sem hiszem ezt a hetvenet. Bocsánat, vissza. Röviden: szabadúszás. Tulajdonképpen mindig szabadon úsztam, nemigen szólt bele senki: hát- vagy gyorsúszás. Nem is igazán hagytam beleszólást.

Nemzeti Színház. Újra a Nemzeti Színház. Nem biztos, hogy ez volt az én utam. Schwajda, Huszti (egy napig), Jordán. Alföldi – kirúgott. Erről mit írjak? Jött Marton, és megmentett. Azóta is játszom a *Játék a kastélyban*-t. Azóta is játszom – tegnap is, ma is. És holnap is játszom, remélem. Hetven leszek. Játsszom. Játsszom a hetvenet. De nem nekem kellene erről írni, nem vagyok író. Színész leszek.

Beudai Miklós

Keserü Katalin

művészettörténész (Pécs, 1946. október 4.)

Hetven sorom mindösszesen néhány köszönetnyilvánításra elég.

Nélkülözések közt telt, boldog gyermek- és ifjúkort, pályakezdetét köszönhetek szüleimnek, tanáraimnak, kollégáimnak. A továbbiakra azonban nem taníthatott, nem segíthetett derékba tört pályájával az apám – csak a munkája szeretetére, és arra, hogy azt kedvvel csinálja az ember.

Ezt tette édesanyám is. Édesapám két évtizedes jogászi-közigazgatási munkája után írta doktorátusát az önkormányzatról, már akkor, amikor én születtem. Édesanyám szülőföldje, a Rábaköz nyelvjárásáról szóló dolgozattal zárta kiegészítő egyetemi tanulmányait, kicsi gyerekkoromban. Az ő érdeklődésük, kötődéseik mélyen belém ivódtak. Akkortól mindketten pedagógusok voltak. Apám egy tanyai iskolából ment nyugdíjba – nem sokkal utána meghalt; édesanyám

Fotó: Deme Tamás

magyar-történelem szakos tanár volt, még a 80-as éveiben is tanított, akkor idegen anyanyelvű diákokat. Legendákat mesélhetnék róluk. Pécssett mindenki az ismerősük volt. Negyedik, később született gyermeküként 10-11 éves koromra egyedül maradtam velük otthon.

Kitűnő tanítóim és tanáraim voltak. Jól felkészült fiatalok és sok mindenben – olykor

átképzésen – keresztülment idősebbek (valahai apácák vagy akkor nem tanítható nyugati nyelvek tanárai). Már az elemiben az illírekről és keltákról kellett jegyzetelnünk (!) a korán meghalt földrajztanárnő óráin, miközben a rajztanárunk (festőművész) arra hívta fel a figyelmünket, hogyan folynak egymásba az akvarellfesték színei. A felső tagozaton varázslónak mutatta magát a fizikatanár, de erre minket is megtanított. Amikor az énektanár – talán zeneiskolai tanulmányaimnak

is köszönhetően – a születésnapjára Pécsre érkezett Kodály elé állított egy cserép virággal, a mester hirtelen lejegyzett, fura hangközeit elég rendszeren leénekeltem (persze szolmizálva). A gimnáziumi matematikaórák nehézségeit tempós és szakértő vasárnapi természetjárással erősítette a tanárnő. Orosz tagozatra jártam, humán osztályba (latinórákkal), de volt hetente egy nap politechnikánk is (varmi tanultunk). Mintha nem tudták volna eldönteni, mire is kellene felkészíteni bennünket az 1960-as évek első felében. Persze a tanárok tudták: egyetemi felvételemet a magyar írásbelinek köszönhettem, azt pedig a pályáját épp velünk kezdő osztályfőnöknek. (Évek múlva is emlegették a dolgozatomat, pedig az ELTE-re sokan felvételiztek.) Tudtuk, mi a jó irodalom (volt a Jelenkor, volt gimnáziumi önképzőkörünk, melyet megtisztelt például Németh László), film, képzőművészet (Martyn Ferenc, Lantos Ferenc), bábszínház (Bóbita); a Pécsi Balett rendkívüli produkciókkal terelte érdeklődésünket újfajta művészi kifejezőmódok felé; lelkes gimnáziumi (tragikusan elhunyt) karvezetőnk, majd a Pécsi Kamarakórus karnagyai révén (később Budapesten a Szilágyi Erzsébet Női Kamarakórusban, Katanics Mária vezényletével) elég jól meg lehetett ismerkedni a kortárs zenei hangzásokkal – a klasszikusok és preklasszikusok mellett.

Mi ún. előfelvettek (nulladik évesek) voltunk az ELTE-n, a magyar szakon bevezető tanulmányokat is folytattunk. Mellette dolgoztunk: én Pécsről jártam a görcsönyi körzeti általános iskolába, ahol képesítés nélküli nevelőként előbb az összevont 2–4. osztályt tanítottam, később magyart és történelmet a felső tagozaton. A pedagógusi pálya különleges

élményeiben volt részem abban az évben, hálás vagyok érte a sorsnak.

Bekerülve az egyetemre, néhány évfolyamtársammal elhatároztuk, hogy az akkor csak 3. szakként felvehető művészettörténetre is járunk. Persze az év végén „átvételi” vizsgát kellett tennünk. Közben az Eötvös-kollégiumban lakhattam, és ez nagyszerű volt: a könyvtár (amit messze nem használtam ki), a francia nyelvórák, a felsőbb éves latinos kolléga „szakfelügyelete” (naponta hajnalig fordítottuk az auctorokat), a hajnali (nem egészen tisztességes) tej- és zsemlyebeszerző körútjaink a környéken... Mivel közben férjhez mentem, albérletezni kezdtünk. Kilenc helyet próbáltunk ki, mire lakáshoz jutottunk, már cseperedő lányunkkal, és ott is – amint egy véletlenül előkerült levélben olvasom – öt évet vártunk a telefonra.

Különböző világnézetű egyetemi tanáraink eltérő tudományos módszerekkel dolgoztak, ami önálló szemlélet kialakítására ösztönzött bennünket, nem valamely „iskola” követésére. Hihetetlen mennyiségű tudással szembesültünk az összehasonlító tudományok terén: Trencsényi Waldapfel Imre nagy ívű (marxista) vallástörténeti, Harmatta János indoeurópai nyelvtörténeti előadásain; Zsilka János bevezetésén az épphogy megszületett generatív grammatikába; Töttyössy Csabának a szabályoktól eltérő jelenségeket is rendszerbe illesztő latin nyelvtanától; a szigorú Szathmáry István magyar nyelvtörténetétől; Vayer Lajos adatokból kiinduló, pozitivistá reneszánsz, Zádor Anna vagy Mezei Márta kor- és szellemtörténeti összefüggéseket, egyéniségeket hangsúlyozó modern irodalom- és művészettörténetéből; Entz Géza Erdélybe vezető tanszéki kirándulásán. Nem

volt semmi az ifjú Marosi Ernő mellett órákra bezárva maradni egy-egy „keletnémet” román kori templomban, s majd, évtizedek múlva, a magyar középkori művészetről felállított nagy építményében megtalálni az apró elemek helyét és európai összefüggéseit; s másképpen a költői nyelv elemeiből-szabálytalanságaiból újra felépíteni egy-egy verset Fábrián Pál stiliztikaóráin. Mindezt – és sok más is – ráadásul felejthetetlen egyéniségektől kaptuk (a Catullus szerelmes verseit szemlesütve tanító, tragikus körülmények közt elhunyt Szabó Kálmántól vagy az áradó nyelven beszélő

Czine Mihálytól is), akik olykor az otthonukban fogadtak minket (mint műfordítási szemináriumán Benedek Marcell).

Így hát érdeklődtünk egymás munkája iránt, egymást támogattuk, nemcsak „szakmailag”, de a jelenlétünkkel, akár fiatal írók felolvasásait hallgatva, akár képzőművészek félegális kiállításait, filmesek műhelymunkáit (BBS), az Egyetemi Színpad programjait nézve.

Kereki Katalin

Kisházi Beatrix

asztaliteniszező (Budapest, 1946. október 13.)

Mindig itt éltem, Budapesten. Négyen voltunk testvérek, egy fiú, három lány. Én a harmadik voltam a sorban. Polgári családban nevelkedtünk. Mindenki azt sportolhatott, amit akart.

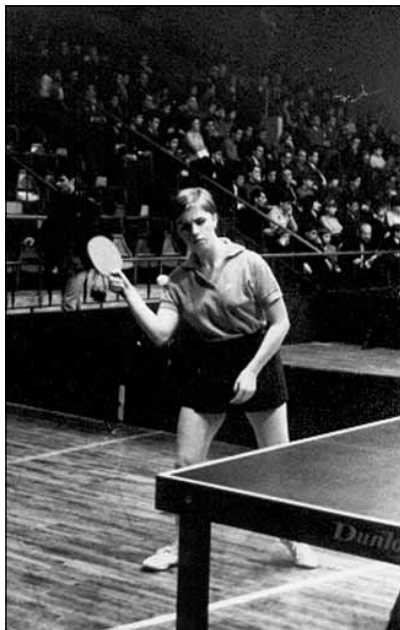
Én eredetileg teniszezni szerettem volna, mivel anyai nagyapám, Kehrling Béla nemzetközileg is elismert teniszező volt. Majdnem húsz évig Magyarország legjobbja volt. Sajnos én nem járhattam teniszezni, mert a háború után négy gyerek eltartása nem volt könnyű dolog, a tenisz meg pénzbe került.

Először 12 éves koromban elmentem futni a margitszigeti Úttörőstadionba, amit nagyon utáltam, de utána mindig labdázhattunk, ezért jártam oda. Egy év után abba hagytam.

Volt egy általános és középiskolai lány osztálytársam (12 éven át jártam együtt vele), akinek az anyukája a statisztikai hivatalban (KSH) dolgozott. Egyszer az osztálytársam megkérdezte tőlem: nem mennék-e el vele megnézni egy NB I-es asztaliteniszmeccset.

Elmentem. Legközelebb azt kérdezte: volna-e kedvem asztaliteniszezni a KSH szakosztályában. Elmentem. Ő egy év után abba hagyta, én 51 évig maradtam ott. Így kezdődött a sportpályafutásom 1960-ban.

Amikor le akartak igazolni asztalitenisz-játékosnak, előjött a név kérdése. Mivel apukámat Kriegs-Au Györgynek nevezték, az én nevem is Kriegs-Au Beatrix lett. Kijelentették, ez nem magyar név, evvel nem lehet sportolni. (Nő-

vérem 6 éven keresztül tornázott – utánpótlás-válogatottságig vitte – Kriegs-Au Ágnes néven.)

Így választottunk egy nevet, és lettem Kisházi Beatrix – soha nem magyarosítottam hivatalosan, ezt csak a sportban használtam. Párszor volt is kalamajka belőle, mert az útlevelem a valódi nevemre volt kiállítva, a versenyekre való nevezés meg Kisházi Beatrix névre történt. Néha a vízumom is a sportnevemre szólt.

A Statisztikai Közgazdasági Technikum elvégzése után a KSH-ban kezdem dolgozni 1965-ben, és munka után sportoltam. Hét év munka és az első Eb-győzelem után kaptunk engedélyt, hogy sportállásunk legyen, és csak az asztalitenisszel foglalkozunk.

Sajnos ebben az időszakban a magyar és nemzetközi versenyeket még teljesen amatőr szellemben rendezték, örültünk egy-egy szebb kupának is. Viszont sok he-

lyen megfordultam, pl. Észak-Koreában, Japánban, Indiában, és Európa majdnem minden országába eljutottam. Ez sport nélkül nem valósulhatott volna meg. A nevezetességek közül nem mindig láttam eleget, mert túl sokat voltunk a teremben; egy-egy múzeumba, képtárba, híres templomba bejutottam.

Mivel a versenysport abbahagyása után edző szerettem volna lenni, a versenyzés mellett, 1972–74 között először a 2 éves középfokú edzői tanfolyamot végeztem el, majd 1976–80 között a Testnevelési Főiskola szakedzői szakán szereztem szakedzői oklevelet.

1969-ben férjhez mentem, közben még versenyeztem, 1975-ben, majd 1979-ben két lányunk született. 2011-ben egy-egy fiúunokám, majd a kisebb lányomnál 2015-ben a második fiú is megszületett.

1984-ben a Magyar Bajnokságon vereséget szenvedtem egy tolnai lány ellen, akitől addig még soha nem kaptam ki. Ezután kijelentettem: elég volt, „letésem a lantot”, abbahagyom.

1984 májusában elbúcsúztattak mint versenyzőt az egyesületben (Statisztika P. C.). Nagyon megható volt. Az egész klub összes játékosa felsorakozott egy-egy szál virággal a kezében. Én az anyukámnak, a férjemnek és a vezető edzőnek, Dr. Ormai Lászlónak és feleségének (Ecinek) köszöntem meg a sok segítséget, amit az évek során kaptam tőlük. Szem nem maradt szárazon.

Ez tavasszal volt, nyáron a szabadság után már csak mint edző folytattam a munkám. 2011. augusztusig napi szinten edzősködtem. A második unokám megszületését követően közös megegyezéssel átadtam az edzői stafétabotot. Azóta főállású nagymama lettem, sokat vagyok a gyerekekkel. Remélem, unokáim is fognak valamilyen sportot űzni.

Hosszú sportpályafutásom szép volt! Majd igyekszem sportélményeimről sokat mesélni az unokáimnak.

Egyéni eredményeim röviden: világbajnokság: csapat 3. hely, 1967; páros 3. hely, 1973 (Jil Hammerslyvel, angol); csapat 4. hely 1973 és 1975. Európa-bajnokság: csapat 1. hely, 1972, 1978, 1982; csapat 2. hely 1974, 1980; egyéni 2. hely 1972; páros 2. hely, 1972 (Jil Hammerslyvel, angol). Európa Top 12: 1. hely, 1971, 1972, 1973, 1977 (ezt még senki nem nyerte meg annyiszor, mint én; ráadásul akkoriban még körmérkőzés volt Európa meghívott legjobb 12 játékosa között, mindenki mindenkivel játszott). BEK: 12 aranyérem 1969-től 1984-ig, kivéve az 1974–75 közötti éveket (ez bronz). NB I: 18 aranyérem, 1968-tól 1985-ig, és az 1993–94-es bajnokság. Magyar bajnoki cím: 4 egyes, 1968, 1970, 1975, 1977; 3 páros, 1967, Lukácsné Máté Sárával, 1968, Heirits Erzsébettel, 1970, Papp Angéával; 1 vegyes Jónyér Istvánnal. Összesen 213 alkalommal voltam magyar válogatott.

Linkáz: Beatrix

Morvai Ferenc

feltaláló, fejlesztő, gyártó, Petőfi-kutató (Nagyréde, 1946. október 22.)

„Értenünk kell ahhoz, hogy életünk-ből álmot és álmainkból valóságot csináljunk” – fejlesztőként, gyártóként a hitvallásom lett a Pierre Joliot-Curie-től vett idézet, mert a mesterségem erre a teremtő hármásra, a tudásra, az álomra és az ötletre épül.

De nézzük az elmúlt hetven évet, annak emlékképeit!

1960, az eszmélés éve. Nagyréde, szülői ház. Hétfévenként édesanyám megengedte, hogy az öcsémmel kettesben az istállóban, a szalmából rendezett vacokban aludjunk. Azóta is emlegetem, milyen volt, amikor a

szobámban ló nézett ki az ablakon, és tehén volt a radiátor. Gyermekeként a falusi lét kiváltságát láttam ebben, élményt, ám a hétköznapok nem az izgalmas kalandról, hanem a fennmaradásért való küzdelemlről szóltak. A falu egyik legszegényebb családja volt a miénk. Az iskolában kiközösítettek, a kamaszkori szerelmem kulák rokonsága lenézett, nyilvánosan megszégyenített. Megfogadtam, a szülőfalumban mutatom meg, hogy igenis sokra viszem az életben. Ez a bizonyítási vágy adta az erőt a továbbiakhoz.

Az erőre pedig nagy szükségem volt, mert a feltaláló, fejlesztő sorsa, hogy járatlan utakon, többnyire magányosan haladjanak. A pályánk az igazunk folytonos bizonyításáról szól, a gáncsoskodók sokkal inkább az önös érdekeket, mint a közjót képviselik. Ugyanakkor azoknak, akik legelől járnak, megadatik, hogy nagyobb rálátással szemléljék a múltat, a jelent és a jövőt.

Jómagam tanúja voltam a magyar társadalom elmúlt hetven éve valamennyi sorsfordító történésének, így a magántörténelmem korrajz is egyben.

1970, a fordulat éve. Maszek lettem, egyre sikeresebb, a környezetem szemében követendő példa, a hatalom számára gyanús. Legalábbis erre utalt Kádár János egyik örökbecsű mondata: „Morvaira vigyázni kell, mert naponta szüli a kapitalizmust.”

1985, a kibontakozás éve. Az országban a maszekok közt elsőként kaptam állami engedélyt kazánok sorozatgyártására lakossági és kommunális méretben, továbbá létszámot bővíthettem. A vállalkozói létről és a társadalmi felelősségvállalásról már egészen más léptékben gondolkodtam.

1989, a remény éve. Nagyrédén, az egykori szülőházamnál felépítettem a kazángyártó üzememet, amely a mai napig termel. Közben a szibériai Petőfi-kutatás mecénása és tevékeny részese lettem. A közéletben is egyre nagyobb szerepet vállaltam, és biztos voltam benne, hogy az ország képes a változásra.

1990-es évek, közel a nagypolitikához. A meggyőződés hajtott, hittem, parlamenti képviselőként (1994–98) többet tehetek a közügyekért. Csalódnom kellett, az Ellenzéki Kerekasztalnál, Lakiteleken, Für Lajos lakásán, a Vigadóban, a Jurta Színházban nem erről beszéltünk, nem így akartuk a változást. A hatalommal többször szembekerültem, 1993-ban, az akkor kormányon lévő MDF, hogy fogást találjon rajtam, az M-784/1993. számú operatív feldolgozási tervben a megfigyelésemet rendelte el.

2015, a Petőfi-kutatás lezárásának éve. Július 17-én a költő Szibériából hazahozott földi maradványait örök

nyugalomra helyeztük a Fiumei úti sírkertben, és méltó megemlékezést tartottunk a Budapest Sportarénaiban.

S hogy mi igazgatta végig az életemet? Felelősségvállalás, helytállás férfi módjára – családfóként, üzletemberként, közéleti szereplőként mindig ezt tartottam szem előtt.

Ma Magyarországon 15-20 ezer kazán működik, amelyet én terveztem és gyártottam le. Én jegyzem az első, pellettel, energiafű-pellettel, majd faaprítékkal működő kazánokat. Kínában, később Szibériában gyárat neveztek el rólam, mindkét ázsiai üzemben máig évente 70 ezer kazánt gyártanak. A különböző kazántípusok mellett a nevemhez fűződik a szárított, majd a vizes szennyvíziszap-égetőmű kifejlesztése, amely a hazai környezetipar alapját teremti meg. E két szabadalmat 2013-ban, illetve 2014-ben Magyar Innovációs Nagydíjra jelölték. És szólnom kell még egy további célról, a vízzel fűtő kazánról. Ha húsz évvel ezelőtt a próbaüzem közben nem robban fel a kísérleti berendezésem, talán Európában már vízzel fűtenénk. Ma már olyan szinten áll a tudomány, a számítástechnika, hogy sikerre vihetem az akkori munkámat.

Közügyek iránt felelősséget érző emberként arra törekedtem, hogy tegyek mások boldogulásáért, hogy minél többen hozzájussanak a lehetőségekhez, megtalálják a számításukat. A rendszerváltozás hajnalán létrehoztam az állampolgárok érdekvédelmi szövetségét, melynek irodahálózatát országosra bővíttem.

Nyugdíjasként saját cégemnél több fejlesztésen dolgozom, továbbá írom a bakancslistámat, ami még sok-sok évre tervekkel tölti meg az életem.

Három gyermekem van és hat unokám, miattuk is felelősen gondolkok a jövőre.

Jó érzéssel tölt el, hogy a nemzetben erős az élni akarás, a bizonyítási vágy és az összetartás, aminek sorsfordító időkben a magyar emberek a legszebb példáit adták. Az ország fennmaradása szempontjából nagy szükség van ma is az összefogásra. Teret kell adni továbbá az újító szellemnek, innovatív kezdeményezések-

nek. Magam is sokakat ismerek, akik új megoldások, új technológiák kidolgozásán fáradoznak. Becsülni, támogatni kellene ezeket az embereket, nem fékezni, felőrölni, hanem felszabadítani a teremtő energiákat.

Morvai Fanni

Kondor Katalin

újságíró, szerkesztő, műsorvezető (Debrecen, 1946. október 27.)

Hogy én ebben a kiadványban egyáltalán szerepelhetek, annak elég különös oka van. A sajtóban akár érdemtelenül is lehet hírnevet szerezni, míg másokat, más szakmában, mégoly zseniális pályafutással sem ismer a kutya sem. Nincs ez jól így, de amióta beköszöntött a celebvilág, tehetetlenek vagyunk.

Nos, az én pályafutásomat, pontosabban először is a fővárosba kerülésemet az döntötte el, hogy a nővérem nagyon szép volt. Három esztendő van közöttünk, s amikor nekem a debreceni gimnázium harmadik osztályában el kellett határoznom, merre vezet az utam érettségi után, ő már nagykorú volt, sőt kozmetikus. És az előbb említett adottságának köszönhetően sok ifjú sertepertélt körülötte. Én kicsi gyerekkorom óta orvos akartam lenni, ám ebben az évben sorsdöntő események történtek. Nővéremnek

egyszerre három orvostanhallgató is csapta a szelet, s bizony én, a könnyen ítélő serdülő, egyiket sem tartottam méltónak az orvosi hivatásra. Na jó, magyarul mondván ostobának néztem mindegyiket. És fellengzősen, a tinédzserek magabiztos butaságával kijelentettem magamnak – mert amúgy senki sem törődött azzal, hogy megbeszélje velem, hol akarok tovább tanulni, a szüleim sem –, ha három ilyen hólyag túljutott már a legendásan nehéz anatómiavizsgán, akkor nekem ilyen könnyű egyetem nem kell. És egy vékonyka pályaválasztási füzetcskéből bizony úgy választottam, hogy melyik egyetemen és szakon van a legtöbb tárgyból felvételi. Mert nekem ilyen magasságokat kell megugranom.

Így kerültem a Marx Károlyról elnevezett Közgazdaságtudományi Egyetemre. Butaságom története itt folytatódott tovább. A közgazdaságtanról ugyanis azt sem tudtam, eszik-e, vagy isszák. Jeles érettségi, majd öt évvel később jeles diploma után egyet tudtam, de azt biztosan, hogy közgazdász, az nem akarok lenni. Nem is lettem, hála Istennek. Mint ahogy azért is hálás vagyok neki, hogy,

igaz, vargabetűvel, de pár hónap után bekerültem a Magyar Rádióba. S ebből szerelem lett. Ami – mint talán minden szerelem – sok szenvedéssel járt, de megérte. Azok közé tartozom, tartozhattam, akik mindig azzal foglalkozhatnak, amit szeretnek. Szakmai sorsomat meghatározta, hogy soha, semmilyen csoportosuláshoz, klikkhez nem tartoztam, s ma sincs kedvem ilyesmihez. Kortársaim tudhatják, ez nem teszi könnyűvé az ember útját. Viszont imádtam dolgozni, és rendíthetetlenül hiszek abban, hogy a hallgatók megérik, ha sok munka fekszik egy-egy műsorban. És az enyémeiben rengeteg munka volt. Az összes többi sallang nem érdekes. Nem fontos és mulandó, hogy mikor milyen posztot tölt be az ember, s ennek folytán milyen aljasul támadják. Az a fontos, képességeihez mérten jól csinálta-e. Sorsszerűnek érzem, hogy nekem a munka mindig az első volt, minden más, a magánélet is csak azután jöhetett. Ez aligha döntés kérdése, ez eleve elrendelt, mondhatnám, isteni parancs az ember életében. Mikor 2008-ban egy kultúraügylkos elnök kidobott a rádióból (bocsánat, nyugdíjazott), miközben nálam idősebbek mindmáig ott lehetnek, nem mondom, hogy jólesett. Ám ennek köszönhetem, meg Vödrös Attilának – az Új Idők című lap alapító szerkesztőjének –, hogy az írott műfajban is kipróbálhattam magam. A lap sajnos megszűnt, most mást csinállok, mindent nagy kedvvel, bár természetesen alkalmi munkák ezek. De eddig megsegített az Isten, mert Magyarországon nyugdíjból megélni tisztességesen csak nagyon keveseknek adatik meg.

A Napút felkérésében benne volt, írjak, mi több, valljak a letűnt századról. Nehezebb feladatot nem is adhattak volna. Az én vallomásaim az általam elkészített műsorokban vannak. Meg abban a négy *Névjegy*-könyvben, valamint a *Tükörcserepek* címmel összegyűjtött írásaimban. És talán az elnöki periódusomban létrejött műsorokban, például az *Egy csepp emberség* címűben. S amikor ars poeticát, életvezetési elvet kérnek-kérdeznek tőlem, akkor zavarba jövök. És mostanában idegen tollakkal ékeskedem. De nem bánom, ha más is megismeri ezeket a „tollakat”. Az egyik néhai kolléganőm, Szabó Éva verse. A másik igaz – és sajnos néhai – barátomé, Gyurkovics Tiboré.

Fának születtem. Állva élek.
Nem voltam játéka a szélnek
Levél vagy? Azt kell megtanulni
Nem szabad csak felfelé hullni.
(Szabó Éva: *Életrajz*)

A semmi is lehet minden
A minden is lehet semmi
Ahogy az első percben
Csak úgy szabad szeretni.
(Gyurkovics Tibor: *Örök*)

Kondor utalás

Péterffy András

filmrendező, operatőr, producer (Monor, 1946. október 30.)

Tépett noteszlapok

Pár éve akartam egy önéletrajzi filmet csinálni, de megriadtam, kit érdekelhet az életem. Úgy döntöttem: annyi fontos dolgról még nem beszéltem, majd, egyszer, ha úgy adódik...

Egyszer aztán kaptam egy levelet Krasznajarszkból. Feladó: Iya Peterffy Morozova. Mindez cirill betűkkel.

Egy korombeli orosz hölgy angol nyelvű levelet írt nekem, ha már ugyanaz a nevem, mint az apjának, akire nem is emlékszik, mert születése után hirtelen „meghalt”.

Meglehetősen bizarrnak tűnt, de eljátszottam a gondolattal, hogy ebből a történetből filmet csinálók, és így-úgy magamat is belecsempészem. Még a film szinopszist is megírtam. Műfaja: apokrif családragény valóságbeütésekkel. Áldokumentumfilm.

Riporthelyzetekben, illetve szituációkban meséltek volna az emberek (szereplők) arról a történetről, hogy volt egy Iya Peterffy Morozova, akinek az apja egy bizonyos Andrej Andrejevics Péterffy.

Egy orosz történész elmesélte volna, hogyan is maradhatott egy magyar katonatiszt az első világháborúban Oroszországban (megnősült), és hogyan végeztette ki később Sztálin az idegeneket, így őt is.

Lehet, hogy egy álarchív felvételen magam játszottam volna el a kivégzést...

Iya az apját csak képről ismerte, és édesanyja semmit nem mesélt róla, csak hogy szépen zongorázott.

Beadtam a tervem egy filmes pályázatra. Nem is foglalkoztak vele – mert nem felelt meg a formai követelményeknek, azért.

Iya meg arra várt, hogy kiderüljön, pontosabban, hogy kiderítsem, rokonok vagyunk-e.

Kerestem, kutattam. Az 1800-as évekig visszavezetett családfánk egyik ágán sem leltem meg Iya édesapját. Elvesztettem egy távoli unokatestvért... Kár értünk.

A legjobban persze a gyerekkoromra emlékszem. Vagyis a legszívesebben. Pedig a Virág utcát, ahol születtem, akkor nevezték át Vörös Hadsereg útnak. Úttörő nem voltam, mert aki ministrálni jár, az nem lehet úttörő. A KISZ-t is megúsztam, nekem az volt a dolgom, hogy fotózzam az iskolai eseményeket...

A gimnáziumban szorgalmas és eminens tanuló voltam, de leginkább a politechnika tetszett, mert az iskola asztalosműhelyében dolgozhattunk. A fa illata, tapintása, szépsége máig bennem él. Lehet, hogy asztalosnak kellett volna állnom?

A legszebb dolgok velem az Eötvös-kollégiumban történtek. (Sok tanulás,

kiváló tanárok, filmek, fotózás, barátságok, szerelmek...)

Második otthonom meg az Egyetemi Színpad lett. (Amatőr filmes életem színtere, a filmezés alapélménye.)

Közben újságíró-gyakornok lettem, és ha nem győz bennem az alkotóvágy, akkor ma szigorú filmkritikus lennék, és nem jámbor filmkészítő.

A Filmművészeti Főiskola után hamar – a Balázs Béla Stúdióban – kipróbálhattam vezetői képességemet. Életem során majdnem mindig megtalált valamilyen felelősségteljes felkérés, megbízatás.

Voltam művészeti vezető, témavezető, szakfelelős, tanszékalapító, stúdióvezető, filmgyárigazgató, televíziós főszerkesztő, főmunkatárs – mindezek arra biztosan jók voltak, hogy közösséget tudjak magam körül érezni. Nem engedett elszakadni a valóságtól... Mert az egyéni alkotó sokszor esik abba a hibába, hogy csak az ő műve a fontos...

Több száz film viseli a kezem nyomát. Szakmai életem első éveiben operatorként, aztán főként rendezőként, íróként jegyeztem filmjeimet.

Hamar megérett bennem, hogy egy bölcsész-tanár-filmrendező témáért menjem az ember az iskolába.

Igy történt, hogy nagyon sok filmem hőse tanár, tanító. Igazi nevelő iskolám az volt, akkor tanultam a legtöbbet pedagógiából, amikor filmet készítettem egy igazi osztályteremben.

Az *Iskolapél*da hősnője, Winkler Márta világképe, tehetsége, áldozat-

vállalása vagy a *Ki is ez az ember?* Főszereplője, Bertha Vince néptanító életpéldája számomra olyan fontos, hogy a saját életem részévé váltak. Ők a példaképeim.

A pedagógia végigkíséri az életemet. Negyven éve tanítok. Szeretek tanítani.

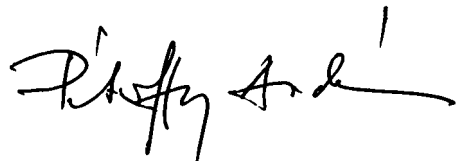
Minden filmhősöm életét, sorsát mélyen megélem. Nem is választok persze olyanokat, akiktől ne lenne mit tanulnom.

Rácz Sándor rendíthetlenségét, Gelu Pateanu szelíd bölcsességét, az idegenbe kényszerült Szóts István filmes látásmódját, erkölcsét, Szent-Györgyi Albert vagy Neumann János magyarságtudatát is magamban hordozom, remélem, a filmjeim nézőibe is átsugárzik ebből valami.

Mostanában szülőfalum (bocsnát, városom) szülősgazdától tanultam a legtöbbet; életszemléletüket, a világhoz, természethez való viszonyukat megismerve és egy filmben felmutatva tisztelgek előttük.

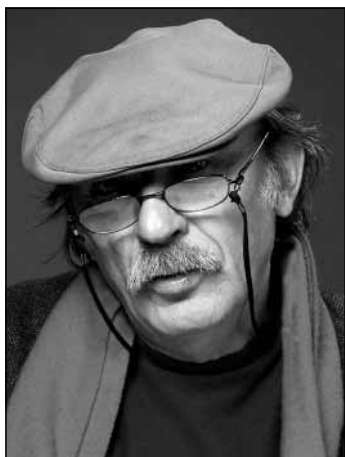
A film bevallottan az érzelmeket is vállalja, nemcsak a bölcs gondolatokat.

Több nemzetközi fesztivál díjazottja lett ez a film, mely – kissé patetikusan szólva – átnyújt egy marék GYÖNGYÖT AZ EMBERNEK.

Molnár Gyula

grafikusművész (Gyula, 1946. október 31.)

70 év 7 pontban

1. Aznap, amikor megszülettem, ezek voltak a hírek a Magyar Nemzetben: *Francia vélemények Sztálin nyilatkozatáról, Hatvan százalékkal emelkedik a zsúfoltság a villamoson, Az elhurcolt nemzeti vagyont hazaszállítása, Szerb Antal újratemetése, A B-listázás hibái* stb. Esett a hó, és vége lett az inflációnak.

2. Az első mondóka, amit megtanultam: „reakciós alispán első lesz a B-listán...” Gyulán, az ablakunk alatt skandálta a baloldal. Édesapám (egy osztályba járt József Attilával a gimnáziumban) akkor Békés vármegye alispánja volt, és a Kisgazdapárt újra jelölte (megválasztották).

Ennyit Gyuláról, ahol születtem, és még sok minden mást is lehetne, de most nem fér bele.

3. 1950 márciusában édesapánkat áthelyezték Nyíregyházára (akkor még alispánként), nekem ez a gyermekkor és a kezdődő kamaszkor játszótere és a játszótér vége. Sóstó, Krúdy Gyula, Benczúr Gyula, Vikár Béla bácsi a zeneiskolában, Nyárády Miska bácsi a múzeumban. A barátok, a verekedések, a sport, a rajzsakkör Berecz Andrással, az első szerelmek és ez első merész vállalkozások. Négyen voltunk testvérek, én voltam a legkisebb (Klári, Jenő, Béla és én), édesanyám későn hozott a világra, elmúlt 40 éves (szerintem azt hitték, hogy változó korban van), hát a kor, amibe beleszülettem, az változó volt.

1956-ban, amikor 10 éves lettem, szétesett a család, Jenő bátyám (Balczó Bandival járt egy gimnáziumba) érettségi után disszidált, nővérem férjhez ment, édesapámat letartóztatták, börtönbe zárták. Legközelebb 1959 végén láttam megint. Egyedül maradtunk édesanyámmal. Jó volt, nagyon szeretttük egymást. egymásra voltunk utalva. Amikor hetedikes lettem, már látható volt, hogy Nyíregyházán nem sok jövőm lesz. Úgyhogy teljesen logikus volt, amikor a mamám azt mondta: „Kisfiam, csak ott van esélyed, ahol a tehetség számít. Van Pesten egy művészeti gimnázium, oda jelentkezz!” (Azt ő nem tudta, hogy arra a huszónhárom helyre több százan jelentkeztek az országból. Én sem.) Örökre hálás vagyok nekik, hogy nem lettem jogász, orvos, patikus, mérnök, mint ahogy ez hagyomány volt a családukban. (A testvéreim lettek, büntetésből, mert sok játékot kaptak karácsonyra, mielőtt én világra jöttem.)

4. **Budapest, a hatvanas évek eleje.** a Török Pál utca, a Képző- és Iparművészeti Gimnázium, a Somlói úti kollégium, a szupercsodák, a sport, a Népstadion stb. Aki valaha is járt itt, benézett ebbe a gimnáziumba, az tudja, miről beszélek, írok.

Mária Terézia alapította, és azóta sok-sok híresség került ki onnan. Most volt az ötvenéves érettségi találkozónk, a volt gimnáziumom 2015-ben felkért, hogy én búcsúztassam az akkor ballagó diákokat, nem is tudom, mit éreztem, talán hogy megint szerettem volna ballagó lenni (lehet, hogy tíz év múlva már csoszogó leszek). Köszönet a tanár uraknak, tanárnőknek, barátoknak, az iskolának, hogy nagyon szép, nagyon jó és hasznos volt ott kamasz diáknak lenni; ja, és Henry Moore-nak: az első híresség volt, akit Budapesten láthattam kiállítani. Közben sportoltam, nem sok időm jutott rá, de így is én voltam Budapesten az egyik legjobb serdülő és ifjúsági középtávfutó, és gyerekkori álmom teljesült, a Népstadionban állhattam a dobogón. (Igaz, hogy dübörgő közönség nem volt, mint az angolok elleni 7:1-en.) Aztán dönteni kellett, művészet vagy sport, nem volt nehéz. 1965-ben, 19 éves koromban megjelent az első plakátom az utcán, így eldőlt minden.

5. A Magyar Iparművészeti Főiskola és a hatvanas évek vége. 1966-ban felvettek az Iparművészeti Főiskolára. (Előtte egy évig segédmunkás voltam Angyalföldön, kötelező volt szakmai gyakorlatot szerezni.) Azok a csodálatos idők! Nekünk a hatvanas évek vége és a hetvenes kezdete a diákmozgalmakat, a meginduló kasseli *Dokumenta* kiállítást, Andy Warholt, Roy Lichtensteint, Rauschenberget, Jancsó Miklóst, Beke Lászlót, Bódy Gábort, Orszáczky Miklóst, a Beatlest, Glasert, Perneczkyt, a Balázs Béla Filmstúdiót, az Egyetemi Színpadot Czifra Györggyel és természetesen a Fiatal Művészek Klubját jelentette. Nemcsak az arcok, a szellem is európai volt, progresszív, nyílt és nagyon kortárs. Köszönet érte, tanár urak! Köszönet érte, Haiman, Erneyi és Finta, Kass, Konecsni, Zala, Gacs tanár úr! Ti ezt hagyjátok, nem akartatok kis Kasst, kis Haimant, kis Fintát, kis Ernyeit, kis Zalát nevelni belőlünk, hanem csak szabad gondolkodókat. 1971-ben megkaptam a diplomámat, így lettem grafikus.

6. A hetvenes évektől a rendszerváltásig. Ebben az időben, korban tervezőgrafikusnak lenni nagyon rangos és nagyon jó volt. Persze az indulás soha nem egyszerű, de az idősebb kollégák nem voltak irigyek, akikben látták a tehetséget, azoknak sokat segítettek. Aztán a nyolcvanas években lassan jöttek a sikerek, különböző díjak. Szerencsés voltam, megismerhettem a világot és Magyarországot. Több mint húsz országban terveztem az ország bemutatkozását, sok más mellett az a szerencse ért, hogy a Rubik-kockát is elsőként tudtam megismertetni a kiállításokon (amúgy Ernő kollégám volt az egyetemen).

A Hungexpo volt a világra nyitott ablak, mint minden nyitott ablakon, bentről ki, kintől be lehet nézni. A világ különböző országai néztek be, mi meg ki. Hamar megtanultam, hogy a világnak nincs igazi közepe, változó: ahol vagyok, onnan van minden más. Magyarország meg csak egy szép kis fűkocka. Jó volt megtanulni Magyarországot a magam és mások szemével. Aztán a nyolcvanas évek végére ennek az egésznek befellegzett (telesen jogosan). Jött a szabad világ! (Mégiscsak abszurd dolog egy tervező grafikus számára a hiánygazdaság.) Az új világ nagyon sok jót szült, de nagyon kevés szakértelmet. Azóta sok plakátra rákerülhetne a „nem kivitelezhető” pecsét (de nem politikai értelemben), úgy tűnik, nálunk a szabad piac még nem túl jó zsűri.

7. Rendszerváltástól rendszerváltásig, az 1990-es, 2000-es évek. Mint ahogyan írtam, változó világba születtem bele, a világ mindenhol változik (ez a dolga), de ennyire sehol, mint nálunk. Az én rendszerváltásaim a következők:

Rendszerváltás a/ 1988-ban meghívtak tanítani a Magyar Iparművészeti Főiskolára, amikor 2001-ben habilitáltam és kineveztek professzornak, már úgy hívták, hogy Magyar Iparművészeti Egyetem, amikor 25 év után eljöttem új életet kezdeni, 2006-tól már Moholy-Nagy Művészeti Egyetemnek nevezték. Több világhírű művészt tudtam meghívni az egyetemre. A tanszékvezetés csodálatos idő volt, a mérhetetlen sok tehetséges fiatalal eltölteni ennyi időt, az az Isten ajándéka. Az első nálam diplomázó hallgatók ma már elmúltak ötvenévesek, sokan nagyon sikeresek lettek.

Rendszerváltás b/ meghívtak a GGK nemzetközi ügynökségbe artdirector-nak, itt is mindenféle csoda történt velem. Világcégek bíztak meg kampánytervvel, pl. IBM, Volkswagen, Zwack stb., még aranyérmet is nyertem, New Yorkban, *A világ legjobb munkái* fesztiválon, 1992-ben, de a legnagyobb nyereség, hogy több kitűnő embert ismerhettem meg. Aztán saját stúdió: H-Artdirectors a kollégákkal, az első digitális stúdiók egyike. Kitűnő partnerekkel: Magyar Posta, Malév, Matáv, Europlakát, Wienerberger, külföldi világcégek stb., de hét év után kezdett beindulni a korrupció, és eladtam a részemet. (Mert régebben úgy volt, hogy nekünk fizettek, hogy dolgozunk, azután...) Közben minden jó, sok-sok más munka és gond és siker: 1999-ben Ferenczy Noémi-díj, 2002-ben a köztársasági elnök kinevezett professzornak (első voltam a műfajomban, aki habilitált az országban), 2004-ben Arany Rajzszög életműdíj, 2010-ben Konecsni György-életműdíj stb.

Rendszerváltás c/ 2012-ben kértem az akkori rektor urat, hogy hadd menjek el az egyetemről, mert még érzek magamban annyi erőt, hogy bizonyos dolgokba belevágjak és „újjászülessek”. Még egy évig kellett maradnom, hogy rendben adjam át a tanszéket. Mindenkinek kívánok ilyen búcsút! Majdnem minden volt hallgatóm eljött 2013-ban egy szép május esti utolsó vacsorára az egyetem kertjébe (Júdás egy sem volt közöttük azok közül, akik nálam diplomáztak). Több mint hatvan üveg bort kaptam tőlük, a boroscímkéket nekem tervezték, csoda kis tárgyak lettek.

Szóval, azóta tart az „újjászületés” és az én harmadik rendszerváltásom. Jól döntöttem. Azóta több nemzetközi kiállításon vettem részt, meghívnak ide, oda, amoda a világban kiállítani, rengeteg új barátom, ismerősöm lett szerteszanaszét, még egy nemzetközi díjat is kaptam a múlt hónapban.

A pohár félig TELE! Amitől teljesen tele a pohár, az Molnár Anna, az én piciny lányom, aki most jár a Képzőművészeti Egyetemre, és szuper végigkísérni az ő tehetségét! Hogy mit fog írni a Magyar Nemzet 2016. október 31-én, azt meg nem tudom, de szeretném elolvasni.